

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

УВОД У ТУМАЧЕЊЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Програм, испитна питања и литература
за ванредне студенте учитеље са завршеном
Педагошком академијом

Београд
школске 2010/2011. године

I Програм

Теорија књижевности

1. Природа књижевности и проучавање књижевности

Назив и појам књижевности

Сврха и задаци књижевности

Наука о књижевности – теорија књижевности, историја књижевности и књижевна критика

Наука о књижевности и суседне дисциплине (естетика, лингвистика, семиотика, психологија и психоанализа и др.)

2. Стил и стилистика

Стилистика као наука о изражајним вредностима језика

Нормативна, лингвистичка и дескриптивна стилистика

Стилске фигуре, појам и подела

Структура и функција стилских фигура

Одлике песничког језика

Традиционално и модерно схватање стила

3. Метрика

Природа стиха

Метрички системи

Врсте стихова и строфа

Слободни стих и ритам

4. Структура књижевног дела

Појам и одређење књижевног текста

Тема, мотив, фабула (фабула и сиже)

Лирски субјект (лирско *ја*) и приповедач

Композиција и мотивација

Слојеви књижевног дела

Текстовне и вантекстовне везе (подтекст и контекст)

5. Теорија жанрова

Начела жанровске класификације књижевности

Појам књижевног рода и књижевне врсте

Забавна књижевност

Једноставни књижевни облици (мит, легенда, бајка, сага, афоризам, пословица, загонетка, виц, максима, гнома и др.)

Поезија (одлике и подела)

Проза (одлике и подела)

Драма (одлике и подела)

Развојне етапе српске књижевности

1. Појам и одређење српске књижевности

Српска књижевност и јужнословенске књижевности

Српска књижевност у европском контексту

Језик српске књижевности

Три типа српске књижевности: народна, стара (средњовековна) и нова

2. Народна књижевност

Услови настанка

Појам текста у народној књижевности

Однос стваралаца (певач, казивач) – дело – публика

Поетичка начела

Систем књижевних жанрова

Значајна дела народне књижевности

3. Стара књижевност

Услови настанка

Појам текста у старој књижевности

Однос аутор – дело – читалац

Поетичка начела

Књижевност и Библија

Српска књижевност у византијском кругу

Систем књижевних жанрова

Значајна дела старе књижевности

4. Нова књижевност

Услови настанка

Појам текста у новој књижевности

Однос аутор – дело – читалац

Поетичка начела

Књижевне епохе, правци и стилске формације (од барока до послератне књижевности)

Систем књижевних жанрова

Значајна дела нове српске књижевности

II Вредновање студентских постигнућа

Испит се полаже писмено и усмено.

Позитивна оцена на писменом испиту услов је за излазак на усмени део испита.

III Испитна питања

1. Назив и појам књижевности;
2. Природа и функција књижевности;
3. Наука о књижевности (књ. теорија, књ. историја, књ. критика);
4. Стилистика (као дисциплина о изражајним вредностима језика; појам, одлике и подела);
5. Стилске фигуре (појам и подела);
6. Фигуре дикције (асонанца, алитерација, анафора, ...);
7. Фигуре речи или тропи (метафора, метонимија, ...);
8. Фигуре конструкције (инверзија, реторско питање, ...);
9. Фигуре мисли (поређење, хипербола, литота, ...);
10. Системи версификације;
11. Врсте стихова и строфа;
12. Рима (одређење, типови поделе, примери);
13. Тема, мотив, фабула (фабула и сиже);
14. Начела и врсте (типови) класификације књижевности;
15. Појам књижевног рода и врсте;
16. Једноставни књижевни облици (мит, легенде, пословице, ...);
17. Лирика (одлике, подела, устаљени лирски облици);
18. Епска књижевност (епска књ. у стиху и у прози);
19. Приповетка и новела;
20. Роман;
21. Драма; Структура драме;
22. Трагедија и комедија;
23. Забавна књижевност;

24. Појам и одређење српске књижевности; три типа српске књижевности (народна, средњовековна и нова) и њихови међусобни односи;
25. Језик српске књижевности;

26. Услови и време настанка народне књижевности;
27. Поетичка начела (теме и обликовни поступци) народне књижевности;
28. Систем жанрова у народној књижевности;
29. Лирске народне песме (одлике и подела);
30. Епске народне песме (одлике и подела);
31. Лирско-епске народне песме (одлике и подела);
32. Народне приповетке (одлике и подела);

33. Услови и време настанка средњовековне књижевности;
34. Систем жанрова у средњовековној књижевности (хагиографије, апокрифи, поезија, итд.);
35. Почети словенске писмености, делатност Тирила и Методија;
36. Живот и дело Светог Саве;
37. Песнички списи Монахиње Јефимије и Деспота Стефана Лазаревића;

38. Појам и одређење нове (новије) српске књижевности;
39. Просветитељство (одлике и делатност Доситеја Обрадовића);
40. Вукова реформа језика и књижевности, њене основе, значај и последице;
41. Романтизам у српској књижевности;
42. Реализам у српској књижевности (опште одлике, представници);
43. Поезија Војислава Илића и њено место у развоју српске поезије;
44. Модерна/симболизам у српској књижевности (опште одлике, представници);
45. Авангарда у српској књижевности (опште одлике, супротстављање књижевној традицији, најзначајнији аутори и дела);

46. Место и значај Милоша Црњанског у развоју српске књижевности;
47. Место и значај Иве Андрића у српској књижевности;
48. Савремена српска књижевност (после II светског рата);
49. Место и значај Васка Попе у развоју савремене српске поезије;
50. Манифести у српској књижевности.

IV Лектира

Народна књижевност

Народне лирске песме (5 по избору): *Ми идемо преко села; Кад је драги надалеко; Јеленак ми гору ломи; Кад већ полазе сватови* ("Одби се грана од јоргована"); *Вила зида град; Нечувени послови; Изједен овчар; С јадом сам ти на двор дошла; Кујунџија и хитро- преља; Јарко сунце иде на конаке; Наџњева се момак и девојка; Риба и девојка; Највећа је жалост за братом; Ој , немене, мој немене; Драги и недраги; Ој, девојко, душо моја; Највећи грех; Пољем се вија Хајдар делија; Девојка и сунце; Љубавни растанак; Жалосни растанак; Српска девојка; Несрећна девојка; На Цвијети, на ранилу; Што но ми се Травник замаглио; Ој, голубе, мој голубе; Драга моја јеси л' се удала; Дуге ноћи; Благослов; Проклета јасика; Бели Вид;*

Народне епске песме (5 по избору): *Женидба краља Вукашина; Зидање Скадра; Женидба Душанова; Марко Краљевић и вила; Бановић Страхиња; Цар Лазар и царица Милица; Смрт мајке Југовића; Косовка девојка; Марко Краљевић и бег Костадин; Сестра Леке Капетана; Марко Краљевић укида свадбарину; Смрт Марка Краљевића; Смрт војводе Пријезде; Диоба Јакишића; Ропство Јанковић Стојана; Мали Радојица; Стари Вујадин; Почетак буне на дахије;*

Лирско-епске песме (3 по избору): *Хасанагиница; Предраг и Ненад; Бог ником дужан не остаје; Јетрвица адамско колено; Смрт Омера и Мериме; Женидба Милића барјактара; Женидба Максима Црнојевића; Стојан и Љиљана; Наход Симеун;*

Народне приповетке (7 по избору): *Чардак ни на небу ни на земљи; Немушти језик; Златна јабука и девет пауница; Змија младожења; Стојиша и Младен; Аждаја и царев син; Зла жена; Усуд; Баш-челик; У цара Тројана козје уши; Међедовић; Девојка бржа од коња; Тамни вилајет; Еро с онога света;*

Средњовековна књижевност

Монах Храбар: *Слово о писменах*; Свети Сава: *Житије светог Симеона*; Јефимија: *Похвала кнезу Лазару, Туга за младенцем Угљешом*; Деспот Стефан Лазаревић: *Слово љубве*.

Просветитељство

Доситеј Обрадовић: *Живот и прикљученија* (први део);

Романтизам

Вук С. Караџић: *Српски рјечник* (одреднице по избору); Петар Петровић Његош: *Горски вијенац*; Бранко Радичевић: *Бачки растанак*, *Кад млидија умрети*; Ђура Јакшић: *Вече*, *Поноћ*, *Отаџбина*, *Отац и син*; Јован Јовановић Змај: *Ђулићи* (избор), *Ђулићи увеоци* (избор), *Светли гробови* или *Јутутунска народна химна*; Лаза Костић: *Међу јавом и мед сном*, *Санта Марија делла Салуте*, *Спомен на Руварца* или *Самсон и Делила*;

Реализам

Приповетке (2 по избору): Милован Глишић: *Глава шећера*, *После деведесет година*; Лаза Лазаревић: *Ветар*, *Вертер*, *Швабица*; Симо Матавуљ: *Пилипенда*, *Поварета*, *Београдске приче* (избор); Стеван Сремац: *Ибиши-ага*, *Кир Герас*;

Романи (1 по избору): Јаков Игњатовић: *Вечити младожења*; Стеван Сремац: *Зона Замфирова*, *Поп Ђира и поп Спира*; Симо Матавуљ: *Бакоња фра-Брне*; Светолик Ранковић: *Горски цар*, *Сеоска учитељица*;

Модерна / симболизам

Поезија (десет песама по избору): Јован Дучић: *Јабланови*, *Сунцокрети*, *Песма жени*, *Моја поезија*, *Тајна*, *Путник*, *Натпис*, *Повратак*; Милан Ракић: *Искрена песма*, *Очајна песма*, *Долап*, *Јасика*, циклус *На Косову* (избор); Алекса Шантић: *Вече на шкољу*, *О, класје моје*, *Једна суза*, *Предпразничко вече*; Владислав Петковић-Дис: *Тамница*, *Можда спава*, *Нирвана*, *Међу својима*, *Наши дани*; Сима Пандуровић: *Светковина*, *Ми, по милости божјеј деца овог столећа*, *Потрес*; Милутин Бојић: *Плава гробница*;

Приповетке (2 по избору): Петар Кочић: *Кроз светлост*, *Кроз маглу*, *Кроз мећаву*, *Мрачајски прото*, *Јазавац пред судом*; Борисав Станковић: *Увела ружа*, *У ноћи*, *Покојникова жена*, *Стари дани*; Радоје Домановић: *Вођа*, *Данга*, *Страдија*, *Марко Краљевић по други пут међу Србима*;

Роман: Борисав Станковић: *Нечиста крв*

Авангарда и међуратна књижевност

Поезија (пет песама по избору): Милош Црњански: *Војничка песма, Ода вешалима, Традиција, Химна, Мизера, Траг, Прича, Суматра, Стражилово, Ламент над Београдом*; Душан Васиљев: *Човек пева после рата, Жице*; Растко Петровић: *Путнику, Тајна рођења, Сви су чанци празни, Велики друг, Са светлим пољупцем на уснама*; Момчило Настасијевић: *Фрула, Труба, Гости, Прича, Предвечерје*;

Приповетке (две по избору): Драгиша Васић: *У гостима, Реконвалесценти*; Момчило Настасијевић: *Записи о даровима моје рођаке Марије, Реч о злом удесу Марте девојке и момка Ђенадија*; Иво Андрић: *Пут Алије Ђерђелеза, Смрт у Синановој текији, Мустафа Маџар, Аникина времена, Мост на Жепи*;

Романи: Милош Црњански: *Сеобе* или Растко Петровић: *Људи говоре*

Савремена књижевност

Поезија (10 песама по избору): Васко Попа: *Кора* (избор), *Непочин-поље* (избор), *Усправна земља* (избор); Миодраг Павловић: *87 песама* (избор), *Велика Скитија* (избор); Стеван Раичковић: *Камена успаванка* (избор), *Записи о црном Владимиру*; Десанка Максимовић: *Тражим помиловање* (избор); Бранко Миљковић: *Балада, Поезију ће сви писати, Море пре него усним, Ариљски анђео*, циклус *Утва златокрила*; Иван В. Лалић: *Војислављево врт, Места која волимо, Византија I, VII, VIII, X, Млада жена из Помпеја, Де администрандо империо, Рашка, Плава гробница, Страмботти, Шапат Јована Дамаскина*; Борислав Радовић: *Посебно место, Схватање о дрвету, Пев на љути, Пред библиотеком, Газ и појило на Лиму, Долина краљева, Веслачи, Живот вина*; Љубомир Симовић: *Балада о Стојковићима, Источнице, Копилуша, Храст, Солдатуша, После педесет година, Десет обраћања Богородици Тројеручици хиландарској*;

Приповетке: (2 по избору) Антоније Исаковић: *Двоје, Вече*; Миодраг Булатовић: *Ђаволи долазе* (једна приповетка по избору); Драгослав Михаиловић: *Лилика, Гост*; Светлана Велмар Јанковић: *Дорћол* (избор); Видосав Стевановић: *Периферијски змајеви* (избор);

Романи (2 по избору): Иво Андрић: *На Дрини ћуприја, Проклета авлија, Травничка хроника*; Милош Црњански: *Роман о Лондону*; Добрица Ћосић: *Корени*; Михајло Лалић: *Зло прољеће, Лелејска гора*; Владан Десница: *Прољећа Ивана Галеба*; Меша Селимовић: *Дервиш и смрт*; Драгослав Михаиловић: *Кад су цветале тикве*; Борислав Пекић: *Ходочашће Арсенија Његована*; Данило Киш: *Баишта, пепео*; Мирослав Поповић: *Судбине*; Милорад Павић: *Хазарски речник*;

Драма (1 по избору) Јован Стерија Поповић: *Кир Јања или Родољупци*; Бранислав Нушић: *Сумњиво лице или Ожалошћена породица*; Љубомир Симовић: *Хасанагиница или Путујуће позориште Шопаловић*; Душан Ковачевић: *Балкански шпијун или Радован III*;

Манифести (2 по избору)

Доситеј Обрадовић: *Писмо Харалампију*; Вук Стефановић Караџић: *Предговор "Српском Рјечнику"* (из 1818) ; Лаза Костић: *О песничком заносу* (из *Књиге о Змају*); Светозар Марковић: *Певање и мишљење*; Симо Матавуљ: *Реализам*; Војислав Илић: *Клеон и његов ученик* (песма); Јован Дучић: *Споменик Војиславу*; Милан Турчин: *Пустите ме како ја хоћу!* (песма); Милош Црњански: *Објашњење "Суматре"*; Станислав Винавер: *Манифест експресионистичке школе*; Растко Петровић: *Општи подаци и живот песника*; Момчило Настасијевић: *За матерњу мелодију*; Иво Андрић: *О причи и причању* (говор приликом доделе Нобелове награде); Добрица Ћосић: *Један приступ историјском роману*; Васко Попа: *Записи о песништву* (*Тајна песме*; *Песникова мутавост*; *Извор живе речи*; *Чувар извора*; *Песниково место*; *Песникови дарови*); Владан Десница: *"Да ја пишем књиге"* (XXV глава у роману *Прољећа Ивана Галеба*); Бранко Миљковић: *Поезија и облик*; *Херметичка песма*;

Књижевне студије и есеји (2 по избору):

Љубомир Неђић: *Војислав, О књижевној критици*; Богдан Поповић: *Предговор "Антологији новије српске лирике"*, *Алегорична сатирична прича*, *Једна критичка анализа*; Слободан Јовановић: *Љубомир Неђић, Драгиша Васић*; Јован Дучић: *Споменик Војиславу*; Станислав Винавер: *Скерлић и Бојић, Растко Петровић, лелујави лик са фреске*; Исидора Секулић: *Исток у приповеткама Ива Андрића*; Милан Богдановић: *"Пут Алије Ђерзелеза"*, *"Сеобе" Милоша Црњанског*; Иво Андрић: *Његош као трагички јунак косовске мисли*; Милан Кашанин: *Личност и дело светог Саве*; Ђорђе Сп. Радојичић: *Постанак "Слова љубве" Деспота Стефана Лазаревића*; Драгиша Живковић: *Андрићев стил, Санта Мариа делла Салуте, Спомен на Руварца*; Зоран Мишић: *Поезија опседнутих ведрина* (о поезији Васка Попе); Иво Тартаља: *Склапање приче* (у књизи *Приповедачева естетика*); Миодраг Павловић: *Владислав Петковић-Дис, Милутин Бојић*; Љубомир Симовић: *Заветна песма Милоша Црњанског* (о "Ламенту над Београдом"), *О једној грани српског симболизма*; Иван В. Лалић: *О поезији Васка Попе*; Љубиша Јерemiћ: *Казивања Драгослава Михаиловића о патњи и милости* (у књизи *Проза новог стила*), *"Вечити младожења"-трагика пролазности, Светолик Ранковић - трагика осујећености* (обе студије у књизи *Трагички видови старијег српског романа*); Новица Петковић: *Софкин силазак* (у књизи *Два српска романа*), *Сан Вука Исаковича, Лирика Милоша Црњанског* (у књизи *Лирске епифаније Милоша Црњанског*); Душан Иванић: *Књижевно дјело Ђуре Јакшића, Ка поетици прозе у епоси реализма* (обе студије у књизи *Модел књижевног говора*);

Литература

I Основна

1. *Књижевност* (избор књижевнонаучних текстова за студенте учитељских факултета), приредили В. Цветановић, А. Јовановић, В. Милатовић, Београд;
2. Драгиша Живковић: *Теорија књижевности*, Београд, 1994. или
Миливој Солар: *Теорија књижевности*, Загреб, 1989. или
Иво Тартаља: *Теорија књижевности*, Београд, 1997.
3. Јован Деретић: *Историја српске књижевности*, Нови Сад, 2003. (и друга издања);

II Додатна

4. *Речник књижевних термина*, Београд, 1985, 1992.
5. Јован Скерлић: *Историја нове српске књижевности*, Београд, 1914.
6. Димитрије Богдановић: *Историја старе српске књижевности*, Београд, 1981. или
Милан Кашанин: *Српска књижевност у средњем веку*, Београд, 1975.
7. Ђорђе Трифуновић: *Стара српска књижевност*, Београд, 1994.
8. Радмила Пешић, Нада Милошевић-Ђорђевић: *Народна књижевност*, 1984.